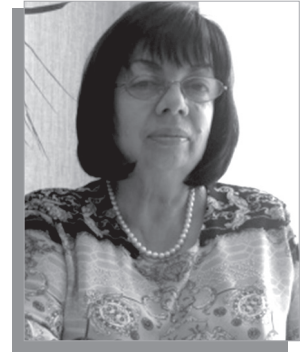

DOI: <https://doi.org/10.31359/2411-5584-2022-50-3-86>
УДК 338.245:346.2

О. С. МАРЧЕНКО

докторка економічних наук, професорка,
професорка кафедри економічної теорії
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого,
Україна, м. Харків
e-mail: ol.mar4encko2011@nlu.edu.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4761-9620>

ІНСТИТУЦІЙНА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА ТА ЇЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ¹

Визначено поняття інституційної безпеки підприємства і розкрито її взаємозв'язок із правовою безпекою підприємства. Обґрунтовано місце й роль інституційної безпеки в системі економічної безпеки підприємства. Доведено, що в умовах воєнного часу метою інституційної безпеки підприємства є його збереження як цілісної господарської системи й інституційної форми підприємництва.

Ключові слова: підприємство як інституційна одиниця національної економіки, інституційне середовище бізнесу, інституційна безпека підприємства, система економічної безпеки підприємства, правова безпека, цілісна господарська система, релокація підприємства, воєнний час.

JEL Classification: K20, L21, L26, M21.

Постановка проблеми. У період воєнного часу істотно змінюються цілі, завдання, механізми економічної безпеки підприємств у цілому й кожної її складової. Це зумовлено багатьма чинниками, серед яких великий вплив мають радикальні трансформації інституційного середовища бізнесу, процесів

¹ Роботу виконано в межах цільової комплексної програми «Соціально-економічна модернізація України та формування інноваційної моделі розвитку» (номер державної реєстрації 0111u000961).
© Марченко О. С., 2022. Стаття публікується на умовах ліцензії Creative Commons – Attribution 4.0 International (CC BY 4.0).

Статтю розміщено на сайті збірника: <http://econtlaw.nlu.edu.ua>.

та моделей господарської діяльності під час російської військової агресії проти України. Першочерговим завданням системи економічної безпеки бізнесу стає збереження підприємства як цілісної господарської системи – інституційної форми підприємництва. У зв'язку з цим істотно актуалізуються теоретичні та прикладні дослідження інституційної безпеки підприємств, напрямів та чинників її забезпечення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сьогодні економічній безпеці підприємств присвячено велику кількість монографій [1–3], підручників, навчальних посібників [4; 5], наукових статей [6; 7] українських дослідників. Але не отримали ще системного обґрунтування та розкриття, по-перше, теоретичні основи та сутнісні характеристики інституційної безпеки підприємства, по-друге, її роль у забезпеченні економічної безпеки функціонування та розвитку підприємств як цілісних господарських систем від деструктивного впливу загроз і ризиків радикальних змін інституційного середовища бізнесу.

Сцчасні дослідження українськими науковцями інституційних характеристик і чинників економічної безпеки підприємств спираються переважно на такі взаємопов'язані підходи:

1) аналіз інституційного забезпечення економічної безпеки підприємств та її окремих складових як сукупності інституційних умов і чинників ведіння бізнесу. З. В. Гбур (Z. V. Hbur) обґрунтовано вважає, що саме інституційний вектор через правові, політичні, економічні механізми може забезпечити цілісність економічної системи, посилити її здатність зберігати динамічну рівновагу, успішно адаптуватися до ендегенних і екзогенних викликів, ефективно переборювати кризові явища [8]. На думку дослідника інформаційної безпеки України С. С. Білька (S. S. Bilko), інституційне забезпечення інформаційної безпеки – це сукупність державних і недержавних інституцій, які забезпечують створення нормативно-правових, організаційних та економічних умов, необхідних для формування та реалізації ефективної державної політики у сфері інформаційної безпеки [9]. А. П. Колесніков (A. P. Kolesnikov) підкреслює системність і множинність векторів інституційного впливу на всі аспекти економічної безпеки підприємств та його інноваційного розвитку, аналізує роль інститутів ризикових інвестицій, технологічного трансферту, ринку праці й інших у забезпеченні економічної безпеки підприємств [10]. Визначення напрямів, заходів, критеріїв ефективності інституційного забезпечення економічної безпеки в цілому та її окремих складових є теоретичною основою аналізу ролі інституційної безпеки в досягненні цілей системи економічної безпеки підприємств;

2) дослідження безпеки інституційного середовища підприємств. О. Г. Шпикуляк (O. H. Shpykuliak) і О. О. Прутська (O. O. Prutska) розуміють

інституційну безпеку за аспектами формування і соціально-економічного позионування як ефект дії різного роду інституцій та інститутів. Структурно вона представлена функціонуванням уже діючих інститутів, а також новостворених і таких, що трансплантовані (запозичені) з інших моделей інституціонального порядку. На їхню думку, інституційна безпека також представлена інституційною ефективністю, яку в теоретико-емпіричному вимірі слід виразити через рівень трансакційних витрат [11, с. 82]. Висновки аналізу безпеки інституційного середовища бізнесу є теоретичним інструментарієм дослідження та оцінювання інституційних загроз і ризиків економічній безпеці бізнесу шляхом визначення рівня та динаміки трансакційних витрат підприємства.

Аналізуючи зазначені підходи до обґрунтування теоретичних основ інституційної безпеки підприємства, слід підкреслити, що дослідження інституційного забезпечення економічної безпеки підприємств і безпеки інституційного середовища їх господарської діяльності є взаємодоповнюючими напрямками розкриття концептуальних характеристик інституційної безпеки. Загальними для них об'єктами аналізу є інституційне середовище підприємницької діяльності та його безпека для підприємства. На нашу думку, інституційну безпеку підприємства, хоча її заходи спрямовані на прогнозування, запобігання, подолання деструктивних впливів загроз та ризиків інституційного середовища бізнесу, на його адаптацію до інституційних викликів, не слід ототожнювати з безпекою інституційного середовища підприємницької діяльності. Інституційна безпека підприємства – це його захищеність від небезпек інституційного середовища бізнесу, що є базовою умовою його економічної безпеки як інституційної форми підприємництва.

Формулювання цілей. Метою статті є обґрунтування змісту, основних характеристик і ролі інституційної безпеки підприємства у забезпеченні його економічної безпеки та визначення основних напрямів його захисту як інституційної форми бізнесу в умовах воєнного часу.

Досягнення мети дослідження охоплює такі етапи: розкриття характеристик підприємства як інституційної форми підприємництва та інституційної одиниці національної економіки; визначення поняття інституційної безпеки підприємства, її основних об'єктів і завдань; розкриття взаємозв'язку інституційної безпеки й економічної безпеки підприємства; порівняльний аналіз інституційної безпеки та правової безпеки підприємства; обґрунтування мети, основних напрямів і заходів забезпечення інституційної безпеки підприємства в умовах воєнного часу.

Виклад основного матеріалу. Підприємство як відокремлений економічно, техніко-технологічно, юридично самостійний суб'єкт комерційної госпо-

дарської діяльності є, по-перше, економічним інститутом, що забезпечує здійснення підприємницької діяльності як системи економічних відносин, регулює економічну поведінку суб'єктів підприємництва. Підприємство – це інституційна форма підприємництва. По-друге, підприємство є інституційною одиницею національної економіки, що здатна від власного імені володіти активами, приймати зобов'язання, брати участь в економічній діяльності та вступати в операції з іншими одиницями [12] (табл. 1).

Таблиця 1

Основні ознаки та види підприємств як інституційних одиниць національної економіки*

Основні ознаки інституційної одиниці	Види інституційних одиниць
<p>Право самостійного володіння товарами й активами від власного імені, що надає можливість обмінюватися правами власності на ці товари й активи при операціях з іншими одиницями.</p> <p>Здатність приймати самостійні економічні рішення і здійснювати економічну діяльність, за яку вона сама несе пряму відповідальність і відповідає перед законом.</p> <p>Здатність приймати фінансові й інші зобов'язання, пов'язані з майбутньою діяльністю, від свого імені, а також укладати договори та контракти; існування для неї повного набору рахунків, включаючи баланс активів і пасивів, або практичної можливості – як з економічної, так і з юридичної точки зору – щодо підготовки повного набору рахунків, а також статистичної звітності в разі необхідності.</p>	<p>Корпорація – інституційні одиниці, що створені спеціально з метою ринкового виробництва товарів та послуг і є джерелом прибутку чи іншої фінансової вигоди для своїх власників.</p> <p>Квазікорпорація – унітарні підприємства, тобто такі, що створюються одним засновником (власником), а в усьому іншому не відрізняються від корпорацій.</p>

* *Примітка:* складено на основі джерела: [12].

Інституційна безпека підприємства – це його захищеність від загроз інституційного середовища бізнесу, деструктивними наслідками яких є дисфункції цілісної господарської системи, її дестабілізація, руйнування та ліквідація як інституційної форми бізнесу. Інституційна безпека підприємства спрямована на захист його функціонування та розвитку як:

– економічного інституту й інституційної одиниці національної економіки. З одного боку, національна економічна безпека, основними складовими якої є фінансова, виробнича, зовнішньоекономічна, інвестиційно-інно-

ваційна, макроекономічна безпеки країни, є умовою та чинником забезпечення захищеності господарської діяльності та розвитку підприємств. Її рівень безпосередньо впливає на економічну безпеку підприємств у цілому та інституційну безпеку зокрема, може як сприяти, так і перешкоджати їх захисту від загроз і ризиків макро- та мікросередовища бізнесу як об'єкту національної економічної безпеки. З іншого боку, від рівня інституційної безпеки підприємств залежить досягнення цілей національної економічної безпеки;

- цілісної господарської системи, що характеризується цілями, структурою, взаємопов'язаними сферами та видами господарської діяльності, ресурсами, компетенціями, результатами, внутрішнім середовищем і діє в зовнішньому середовищі, що може сприяти / перешкоджати його сталому розвитку, досягненню цілей бізнесу й реалізації інтересів його стейкхолдерів;

- єдиного майнового комплексу, що використовується для здійснення підприємницької діяльності. До складу підприємства як єдиного майнового комплексу входять усі види майна, призначені для його діяльності, включаючи земельні ділянки, будівлі, споруди, устаткування, інвентар, сировину, продукцію, права вимоги, борги, а також право на торговельну марку або інше позначення та інші права, якщо інше не встановлено договором або законом. Підприємство як єдиний майновий комплекс є нерухомістю [13];

- суб'єкта комерційної господарської діяльності – юридичної особи. Це організація, суб'єкт права, здатний від свого імені набувати майнових і особистих немайнових прав і нести обов'язки та самостійно брати участь у правовідносинах, бути позивачем і відповідачем у суді [14].

Підприємство в процесі господарської діяльності є учасником комплексу правовідносин, має певні права та виконує обов'язки як юридична особа.

Правосуб'єктність підприємства – це його можливість та здатність мати та реалізувати права й обов'язки відповідно до норм чинного законодавства.

По-перше, підприємство як юридична особа є учасником *цивільних правовідносин* – особистих немайнових і майнових відносин, що ґрунтуються на юридичній рівності, вільному волевиявленні, майновій самостійності їх учасників. Підприємство має:

- цивільну правоздатність (цивільні права й обов'язки). «Юридична особа здатна мати такі ж цивільні права та обов'язки (цивільну правоздатність), як і фізична особа, крім тих, які за своєю природою можуть належати лише людині» [14];

- цивільну дієздатність. «Юридична особа набуває цивільних прав та обов'язків і здійснює їх через свої органи, які діють відповідно до установчих документів та закону» [14].

По-друге, підприємство здійснює господарську діяльність, реалізуючи *господарську компетенцію* (сукупність господарських прав і обов'язків), має відокремлене майно і несе відповідальність за своїми зобов'язаннями в межах цього майна, крім випадків, передбачених законодавством [13]. Господарська правосуб'єктність (господарська компетенція) як сукупність установлених законодавством і набутих у господарських правовідносинах прав і обов'язків [15] є сутнісною ознакою підприємства, що характеризує його правовий статус як суб'єкта господарювання – юридичної особи.

Господарська компетенція підприємства:

1) встановлюється актами державного регулювання бізнесу, що в сукупності формують правове поле, у межах якого воно функціонує та розвивається як суб'єкт підприємництва – юридична особа;

2) права та обов'язки підприємства, що в сукупності формують його господарську компетенцію, визначаються в процесі господарських відносин, сферу яких становлять господарсько-виробничі, організаційно-господарські та внутрішньогосподарські відносини [13].

По-третє, підприємство є учасником трудових (в особі керівників-роботодавців), фінансових, податкових, земельних та інших правовідносин, що регулюються нормами трудового, фінансового, податкового, земельного права України тощо.

Отже, інституційна безпека, що спрямована на захист прав підприємства як юридичної особи, тісно пов'язана з його правовою безпекою.

Правова безпека – це захищеність підприємства як учасника врегульованих нормами чинного законодавства правовідносин (цивільних, господарських, трудових, земельних, податкових та ін.) від деструктивного впливу загроз і ризиків зовнішнього та внутрішнього середовища бізнесу з метою забезпечення досягнення його цілей у межах правового поля господарської діяльності. Метою правової безпеки є забезпечення захисту можливостей і здатностей підприємства бути ефективним учасником правовідносин у межах правового поля, визначеного нормами чинного законодавства. Правова безпека підприємства спрямована на забезпечення правомірної економічної поведінки підприємства. «Правова безпека підприємства орієнтована на постійне забезпечення відповідності його діяльності чинному законодавству й виражається у відсутності претензій з боку правоохоронних органів або контрагентів до нього» [16, с. 120].

Слід підкреслити, що не слід ототожнювати правову й інституційну безпеку підприємства.

Підприємницька діяльність здійснюється в інституційному середовищі, що характеризується певним інституційним порядком як «формально-функ-

ціональною сукупністю факторів, правил, які визначають загальні й ситуативно-конкретні «правила гри», за яким відбувається взаємодія економічних агентів у процесі інституційного, ринкового, суспільного обміну» [11, с. 84]. Діяльність підприємства здійснюється під впливом не тільки норм певного правового режиму бізнесу (офіційних «правил гри», санкціонованих державою), а й соціальних норм і правил, визнаних суспільством чи певними соціальними групами, що не є закріпленими нормами права офіційними правилами.

Стабільність інституційного порядку є умовою безпеки підприємства як суб'єкта господарської діяльності, його адаптованості до соціальних норм та правил підприємництва, що визнані та контролюються суспільством. Радикальні зміни «правил гри» й зумовлені цим кризи інституційного порядку є загрозами щодо існування, функціонування та розвитку бізнесу.

Саме інституційна безпека підприємства забезпечує відповідність його господарської діяльності визнаним суспільством соціальним нормам, у тому числі нормам чинного законодавства, і сприяє адаптації господарської системи до змін інституційного середовища бізнесу. У свою чергу, заходи правової безпеки забезпечують досягнення цілей інституційної безпеки підприємства.

В умовах воєнного часу господарська діяльність підприємств характеризується:

- зростанням ризиків і втрат надзвичайної діяльності;
- здійсненням основної діяльності в умовах значного посилення загроз форс-мажорних обставин;
- здійсненням операційної діяльності в умовах значних ресурсних (матеріальних, нематеріальних, фінансових, людських) обмежень і втрат;
- зростанням ризиків втрат виробничого потенціалу, кадрових ризиків, ризиків переривання виробничого циклу;
- зростанням фінансових та інвестиційних ризиків і втрат тощо.

За даними опитування, проведеного в період 25.05–10.06.2022 Центром розвитку інновацій, Офісом з розвитку підприємництва та експорту, національним проєктом «Дія.Бізнес» спільно з Advanter Group за підтримки Європейського Союзу та в межах Ініціативи для відновлення економіки, розвитку підприємництва та експорту України, 28% власників і СЕО українських бізнесів (877 учасників опитування) повідомили про призупинення діяльності (порівнюючи з довоєнним періодом), ще 25% – працюють, але не на повну потужність. Основні причини, що заважають бізнесу під час війни: відсутність достатньої кількості клієнтів, капіталу, непрогнозованість ситуації в Україні, зруйнованість ланцюгів постачання тощо [17] (табл. 2).

Таблиця 2

Основні перешкоди бізнесу під час воєнного стану [17]

Основні перешкоди	Оцінка представниками бізнесу, залученими до опитування (877 власників та CEO бізнесів)
Відсутність достатньої кількості клієнтів	62%
Непрогнозованість ситуації в Україні	48%
Відсутність достатнього капіталу	43%
Непередбачувані дії держави	29%
Недоступність кредитних коштів	28%
Зруйнованість ланцюгів постачання	26%
Неефективна, довга, дорога логістика	23%
Клієнти не розраховуються	23%
Відсутність підтримки на рівні України	16%
Відсутність експертизи в експорті	15%
Високі податки та збори	15%
Відсутність сировини, матеріалів тощо	14%
Перешкоди з боку державних / фіскальних органів	12%
Відсутність кадрів	10%

В умовах викликів, загроз і ризиків ведіння бізнесу в період воєнного часу забезпечення економічної безпеки підприємства в цілому та його інституційної безпеки зокрема повинне бути спрямоване на його *збереження* як цілісної господарської системи, суб'єкта підприємництва – юридичної особи. Тобто забезпечення інституційної безпеки є першочерговим завданням усіх складових системи економічної безпеки підприємства.

Слід підкреслити, що:

– збереження бізнесу та його захист від руйнівного впливу загроз і ризиків воєнного часу – це взаємопов'язані процеси забезпечення економічної безпеки підприємства: збереження бізнесу – це обов'язкова умова його безпеки; у свою чергу досягнення необхідного рівня захисту бізнесу – це мета всіх заходів, спрямованих на його збереження;

– збереження бізнесу – це не кінцева мета економічної безпеки підприємства в умовах воєнного часу, а початковий етап забезпечення захищеності підприємства, на якому формуються його можливості та здатність до адаптації бізнесу до нових умов господарювання, інституційних викликів, до реалізації програм відновлення та розвитку бізнесу в майбутньому.

В умовах воєнного часу збереження підприємства як мета інституційної безпеки є умовою економічної безпеки бізнесу, його адаптації до нового господарського порядку, відновлення та розвитку в майбутньому (рис. 1).

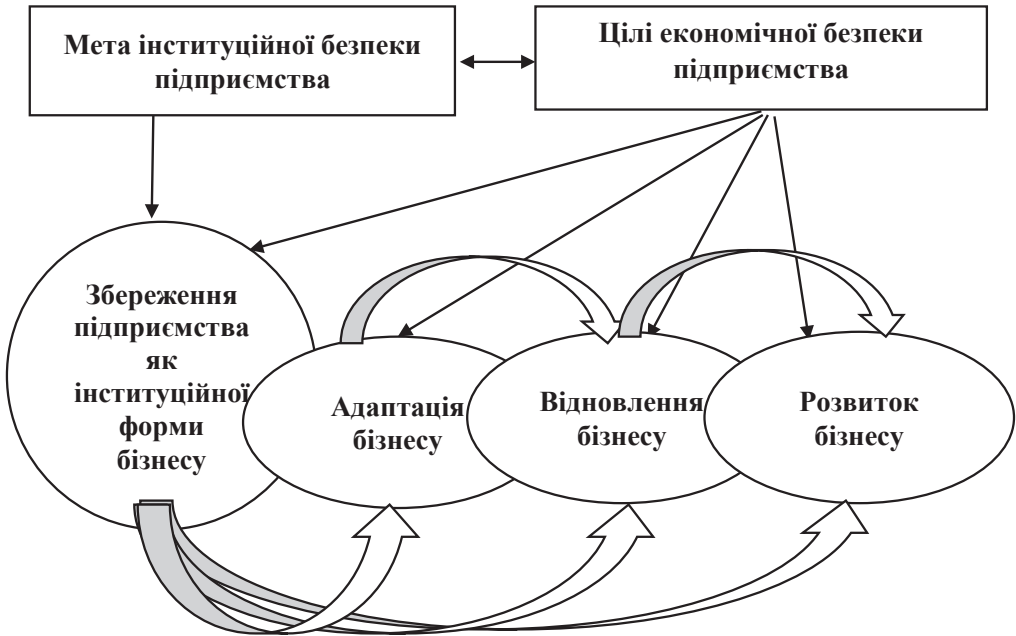

Рис. 1. Взаємозв'язок цілей інституційної та економічної безпеки підприємства в умовах воєнного часу

Збереження бізнесу в умовах воєнного часу базується на здійсненні комплексу заходів забезпечення *інституційної безпеки* підприємства, що спрямована на його збереження як відокремленого (економічно, технологічно, юридично), самостійного суб'єкта господарської діяльності – юридичної особи та цілісної господарської системи від руйнівного впливу загроз і ризиків ведіння бізнесу в умовах воєнного часу. На забезпечення інституційної безпеки підприємства орієнтовані всі складові системи економічної безпеки.

По-перше, заходи інституційної безпеки підприємства спрямовані на *забезпечення збереження його статусу як самостійного суб'єкта підприємництва – юридичної особи, учасника цивільних, господарських та інших правовідносин.*

В умовах воєнного часу інституційному середовищу українського бізнесу притаманні кардинальні зміни, пов'язані з:

1) введенням в Україні правового режиму воєнного стану з 24 лютого 2022 р. Указом Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» від 24 лютого 2022 р. № 64/2022 у зв'язку з російською військовою агресією проти України [18] та його продовженням [19–22]. Воєнний стан – це особливий правовий режим, що передбачає надання відповідним органам дер-

жавної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям і органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень [23];

2) прийняттям нових законодавчих актів, змін і доповнень до актів чинного законодавства. За період 24 лютого – 21 червня 2022 року Верховною Радою України було ухвалено 122 закони й 75 постанов. З них економічній політиці присвячено 42 документи, правовій політиці – 36, безпеці й обороні – 26, галузевому розвитку – 24, соціальній політиці – 14 [24].

В умовах радикальних змін інституційного порядку ведіння бізнесу інституційна безпека підприємства повинна бути орієнтована на забезпечення захисту й адекватної реалізації в господарській діяльності цивільних прав, обов'язків і господарських компетенцій підприємства як юридичної особи. На це насамперед спрямована така її складова, як правова безпека, метою якої є збереження бізнесу шляхом забезпечення відповідності господарської діяльності підприємства нормам правового режиму воєнного стану.

По-друге, інституційна безпека підприємства передбачає його збереження як єдиного майнового комплексу. В умовах воєнного часу одним з основних заходів забезпечення інституційної безпеки підприємства, його збереження є релокація бізнесу – переміщення підприємства, його майна, виробничих потужностей на безпечні території [25]. Станом на 15 липня 2022 р. за програмою релокації в безпечні регіони перемістили 678 українських підприємств. Із них 68% (467 підприємств) уже відновили свою роботу. Серед підприємств, які вже відновили свою діяльність на новому місці, найбільшу частку складають підприємства оптової та роздрібною торгівлі, ремонту автотранспортних засобів і мотоциклів (38,7%), переробної промисловості (33,1%), інформації та телекомунікації (5,9%), професійної, наукової та технічної діяльності (5,3%) [26]. «Після завершення бойових дій підприємства повернуться на первинні локації та стануть драйверами відбудови економіки в громадах» [27].

Релокація бізнесу спирається на заходи *техніко-технологічної, виробничої, інформаційної, кадрової, правової, силової (фізичної) безпеки*. Значну підтримку збереженню підприємств шляхом їх релокації надає держава. Міністерство економіки України здійснює Програму релокації підприємств, що включає підтримку бізнесу з підбору місця розташування для потужностей підприємства; допомогу з перевезенням на нову локацію; сприяння в розсе-

ленні працівників і пошуку нових співробітників; підтримку у відновленні логістики, закупівлі сировини та пошуку ринків збуту [28]. Постанова Кабінету Міністрів України від 17 березня 2022 р. № 305 «Про особливості роботи акціонерного товариства «Укрпошта» в умовах воєнного стану» регламентує безоплатне перевезення майна вітчизняних підприємств, установ і організацій згідно з переліком, який формується Міністерством економіки України і передається до Міністерства інфраструктури України [29].

По-третє, інституційна безпека підприємства в умовах воєнного часу орієнтована на його *збереження як цілісної господарської системи*, що забезпечується як релокацією (повною чи частковою) бізнесу, так і його *перепрофілюванням* – зміною видів господарської, зокрема операційної, діяльності. «Рішення щодо перепрофілювання є прикладом боротьби в тилу, яке не лише дозволяє продовжити функціонування підприємства, а й на пряму допомагає ЗСУ. Безумовно, такі підприємства – це свідомий, проактивний бізнес, який задає тенденції на ринку» [30].

По-четверте, забезпечення інституційної безпеки підприємства в умовах воєнного стану базується на заходах збереження його персоналу, спрямованих на безпеку інтелектуально-кадрового потенціалу бізнесу. Заходами інституційної безпеки в цьому напрямі є релокація та перепрофілювання трудових функцій працівників підприємств, можливість надання працівнику відпустки в період дії воєнного стану без збереження заробітної плати [31], укладення трудових договорів із нефіксованим робочим часом, широке застосування моделей фрилансу. На період дії воєнного стану роботодавець має право перевести працівника на іншу роботу, не обумовлену трудовим договором, без його згоди (за виключенням переведення на роботу в іншу місцевість, де тривають активні бойові дії), за таких умов: якщо вона не протипоказана працівникові за станом здоров'я; лише для відвернення або ліквідації наслідків бойових дій, а також інших обставин, які ставлять або можуть поставити під загрозу життя чи нормальні життєві умови людей; з оплатою праці за виконану роботу, але не нижчою, ніж середній заробіток за попередньою роботою [31]. У цьому напрямі інституційна безпека підприємства забезпечується заходами *кадрової, правової, силової (фізичної) безпеки*.

По-п'яте, заходи інституційної безпеки підприємства в умовах воєнного часу спрямовані на збереження та захищеність його *взаємодії з контрагентами бізнесу* як суб'єкта відносин з постачальниками, посередниками, покупцями продукції, банками, страховими компаніями, інвесторами тощо. Інституційна безпека забезпечується заходами *інтерфейсної, ринкової, фінансової, інвестиційної безпеки*, спирається на збереження наявних і пошуки нових контрагентів, оцінювання їх надійності.

По-шосте, збереження бізнесу передбачає захищеність і відновлення його фінансових ресурсів та грошових потоків. У цьому аспекті інституційна безпека забезпечується заходами грошово-кредитної, бюджетно-податкової, страхової, банківської, інвестиційної, фондової складових фінансової безпеки підприємства.

Висновки. Інституційна безпека підприємства – це його захищеність від деструкції, руйнування та ліквідації як інституційної одиниці національної економіки, самостійного суб'єкта господарювання. Захист підприємства як об'єкта інституційної безпеки спрямований на забезпечення його захищеності як економічного інституту в умовах загроз і викликів інституційного середовища бізнесу та його трансформацій.

Загрози та ризики, пов'язані з недосконалістю, суперечливістю, частими радикальними змінами формальних і неформальних соціальних норм, що формують інституційне середовище бізнесу, мають деструктивний вплив на захищеність господарської системи. Завданням інституційної безпеки підприємства щодо його економічної безпеки є забезпечення його захищеності від небезпек, притаманних інституційному середовищу ведіння бізнесу в поточному й довгостроковому періодах.

Інституційна безпека є умовою та чинником досягнення цілей системи економічної безпеки підприємства в цілому та її складових. У свою чергу всі підсистеми економічної безпеки спрямовані на забезпечення безпеки підприємства як інституційної форми підприємництва.

Правова безпека, метою якої є забезпечення захисту можливостей і здатностей підприємства бути ефективним учасником правовідносин у межах правового поля, визначеного нормами чинного законодавства, є складовою інституційної безпеки.

В умовах воєнного часу забезпечення економічної безпеки підприємства повинне бути спрямоване на його збереження як цілісної господарської системи, самостійного суб'єкта підприємництва – юридичної особи і залежить від ефективності заходів інституційної безпеки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Ілляшенко О. В. Механізми системи економічної безпеки підприємства : монографія. Харків : Мачулін, 2016. 540 с.
2. Парфентій Л. А. Управління фінансовою безпекою підприємств в умовах економічної нестабільності : монографія. Суми : Мрія, 2019. 184 с.
3. Рибальченко Л. В., Рижков Е. В., Тютченко С. М., Гавриш О. С., Варяниченко А. О. Безпека підприємництва : монографія. Дніпро : Вид. Біла К. О., 2020. 180 с.
4. Економічна безпека підприємства : підручник / за заг. ред. А. М. Дідика. Львів : Львів. політехніка : Видав. група «Бухгалтери України», 2019. 624 с.

5. Небава М. І., Міронова Ю. В. Економічна безпека підприємства : навч. посіб. Вінниця : ВНТУ, 2017. 73 с.
6. Панченко В. А. Місце кадрової безпеки в системі економічної безпеки підприємств. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2018. Вип. 21, ч. 2. С. 53–60. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/21_2_2018ua/13.pdf (дата звернення: 18.07.2022).
7. Утенкова К. О. Дестабілізуючі чинники зовнішнього і внутрішнього середовища підприємства та їх вплив на економічну безпеку. *Економіка та держава*. 2019. № 8. С. 44–50. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6806.2019.8.44>.
8. Гбур З. В. Інституційне забезпечення економічної безпеки України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 3. С. 98–102. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/3_2018/22.pdf (дата звернення: 18.07.2022).
9. Білько С. Інституційне забезпечення інформаційної безпеки України. *Економіка і регіон*. 2021. № 3 (82). С. 36–41. DOI: [https://doi.org/10.26906/EiR.2021.3\(82\).2361](https://doi.org/10.26906/EiR.2021.3(82).2361).
10. Колесніков А. П. Інституційно-інноваційний базис зміцнення економічної безпеки підприємств. *Ефективна економіка*. 2019. № 4. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.4.45>.
11. Шпикуляк О. Г., Прутська О. О. Інституційна безпека економічних агентів і ринковий механізм. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2016. № 5. С. 80–93. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efmapnp_2016_5_9 (дата звернення: 18.07.2022).
12. Про затвердження Класифікації інституційних секторів економіки України : наказ Держ. служби статистики України від 03.12.2014 № 378. URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/66750__66750 (дата звернення: 18.07.2022).
13. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (дата звернення: 18.07.2022).
14. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 18.07.2022).
15. Андрійчук Б. І., Тимофєєва Т. С. Господарська правосуб'єктність. URL: <http://naukam.triada.in.ua/index.php/konferentsiji/45-p-yatnadsyata-vseukrajinska-praktichno-piznavalna-internet-konferentsiya/279-gospodarska-pravosub-ektnist> (дата звернення: 18.07.2022).
16. Безубов Д. О. Правова безпека підприємства в Україні (господарсько-правовий аспект). URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npnau_2015_3_23 (дата звернення: 18.07.2022).
17. Стан та потреби бізнесу в Україні: відмінності в оцінках місцевої влади та бізнесу. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/15213> (дата звернення: 18.07.2022).
18. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 24.02.2022 № 64/2022. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397> (дата звернення: 18.07.2022).
19. Про продовження строку дії воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 14.03.2022 № 133/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/133/2022> (дата звернення: 18.07.2022).
20. Про продовження строку дії воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 18.04.2022 № 259/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/259/2022> (дата звернення: 18.07.2022).

21. Про продовження строку дії воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 17.05.2022 № 341/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/341/2022> (дата звернення: 18.07.2022).
22. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19> (дата звернення: 18.07.2022).
23. Закони воєнного часу: які рішення ухвалила Рада за чотири місяці. URL: https://lb.ua/news/2022/07/05/522179_zakoni_voiennoho_chasu_yaki_rishennya.html (дата звернення: 18.07.2022).
24. Про затвердження плану невідкладних заходів з переміщення у разі потреби виробничих потужностей суб'єктів господарювання з територій, де ведуться бойові дії та/або є загроза бойових дій, на безпечну територію : розпорядж. Каб. Міністрів України від 25.03.2022 № 246-р. URL: <https://ecolog-ua.com/news/pro-zatverdzhennya-planu-nevidkladnyh-zahodiv-z-peremishchennya-u-razi-potreby-vyrobnychuyh> (дата звернення: 18.07.2022).
25. Релокація бізнесу: у безпечних регіонах відновили роботу понад 460 підприємств. URL: <https://mind.ua/news/20244483-relokatsiya-biznesu-u-bezpechnih-regionah-vidnovili-robotu-ponad-460-pidpriemstv> (дата звернення: 18.07.2022).
26. Шматковська Т. Релокейт підприємств у системі допомоги бізнесу в умовах воєнного стану. URL: <https://vnu.edu.ua/uk/news/relokeyt-pidpriemstv-u-systemi-dopomohy-biznesu-v-umovakh-voennoho-stanu> (дата звернення: 18.07.2022).
27. Програма релокації підприємств. *Міністерство економіки України* : офіц. веб-сайт. URL: <https://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=3e766cf9-f3ca-4121-8679-e4853640a99a&title=ProgramaRelokatsiiPidprimstv> (дата звернення: 18.07.2022).
28. Про особливості роботи акціонерного товариства «Укрпошта» в умовах воєнного стану : постанова Каб. Міністрів України від 17.03.2022 № 305. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-osoblivosti-roboti-akcionernogo-tovaristva-ukrposhta-v-umovakh-voennogo-stanu-305> (дата звернення: 18.07.2022).
29. Перепрофілювання та релокація підприємства на період воєнного стану: поради юриста. URL: https://biz.ligazakon.net/analytics/210399_pereproflyuvannya-ta-relokatsiya-pdprimstva-na-perod-vonnogo-stanu-poradi-yurista (дата звернення: 18.07.2022).
30. Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану : Закон України від 15.03.2022 № 2136-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-20> (дата звернення: 18.07.2022).
31. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо врегулювання трудових відносин з нефіксованим робочим часом : Закон України від 18.07.2022 № 2421-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2421-IX> (дата звернення: 21.07.2022).

REFERENCES

1. Illiashenko, O. V. (2016). *Mekhanizmy systemy ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva [Mechanisms of the economic security system of the enterprise]*. Machulin [in Ukrainian].
2. Parfentii, L. A. (2019). *Upravlinnia finansovoiu bezpekoiu pidpriemstv v umovakh ekonomichnoi nestabilnosti [Management of financial security of enterprises in conditions of economic instability]*. Mriia [in Ukrainian].

3. Rybalchenko, L. V., Ryzhkov, E. V., Tiutchenko, S. M., Havrysh, O. S., & Varianychenko, A. O. (2020). *Bezpeka pidpriemnytstva [Entrepreneurship security]*. Vydavets Bila K. O. [in Ukrainian].
4. Didyk, I. A. (Ed.). (2019). *Ekonomichna bezpeka pidpriemstva [Economic security of the enterprise]*. Lvivska politekhnikha, Vydavnycha hrupa “Bukhhaltery Ukrainy” [in Ukrainian].
5. Nebava, M. I., & Mironova, Yu. V. (2017). *Ekonomichna bezpeka pidpriemstva [Economic security of the enterprise]*. VNTU [in Ukrainian].
6. Panchenko, V. A. (2018). Mistse kadrovoi bezpeky v systemi ekonomichnoi bezpeky pidpriemstv [Place of personnel security in the system of economic security of enterprises]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Serii: Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo – Uzhorod National University Herald. International Economic Relations And World Economy, 21(2)*, 53–60. http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/21_2_2018ua/13.pdf [in Ukrainian].
7. Utenkova, K. O. (2019). Destabilizuiuchi chynnyky zovnishnoho i vnutrishnoho seredovyscha pidpriemstva ta yikh vplyv na ekonomichnu bezpeku [Destabilizing factors of the external and internal environment of the enterprise and their effect on economic security]. *Ekonomika ta derzhava – Economics and state, 8*, 44–50. <https://doi.org/10.32702/2306-6806.2019.8.44> [in Ukrainian].
8. Hbur, Z. V. (2018). Instytutsiine zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky Ukrainy [Institutional support of Ukraine’s economic security]. *Investysii: praktyka ta dosvid – Investments: practice and experience, 3*, 98–102. http://www.investplan.com.ua/pdf/3_2018/22.pdf [in Ukrainian].
9. Bilko, S. (2021). Instytutsiine zabezpechennia informatsiinoi bezpeky Ukrainy [Institutional support of Ukraine’s information security]. *Ekonomika i rehion – Economics and Region, 3(82)*, 36–41. [https://doi.org/10.26906/EiR.2021.3\(82\).2361](https://doi.org/10.26906/EiR.2021.3(82).2361) [in Ukrainian].
10. Kolesnikov, A. P. (2019). Instytutsiino-innovatsiinyi bazys zmitsnennia ekonomichnoi bezpeky pidpriemstv [Institutional and innovation basis for strengthening the economic security of enterprises]. *Efektivna ekonomika – Efficient economy, 4*. <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.4.45> [in Ukrainian].
11. Shpykuliak, O. H., & Prutska, O. O. (2016). Instytutsiina bezpeka ekonomichnykh ahentiv i rynkovyi mekhanizm [Institutional security of economic agents and market mechanism]. *Ekonomika. Finansy. Menedzhment: aktualni pytannia nauky i praktyky – Economy. Finances. Management: Topical issues of science and practice, 5*, 80–93. http://nbuv.gov.ua/UJRN/efmapnp_2016_5_9 [in Ukrainian].
12. Pro zatverdzhennia Klasyfikatsii instytutsiinykh sektoriv ekonomiky Ukrainy: Nakaz Derzhavnoi sluzhby statystryky Ukrainy vid 03.12.2014 No. 378 [On approval of the classification of institutional sectors of the economy of Ukraine: Order of the State Statistics Service of Ukraine dated December 03, 2014]. https://zakononline.com.ua/documents/show/66750__66750 [in Ukrainian].
13. Hospodarskyi kodeks Ukrainy vid 16.01.2003 No. 436-IV [Commercial Code of Ukraine dated January 16, 2003]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15> [in Ukrainian].

14. Tsyvilnyi kodeks Ukrainy vid 16.01.2003 No. 435-IV [Civil Code of Ukraine dated January 16, 2003]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> [in Ukrainian].
15. Andriichuk, B. I., & Timofeieva, T. S. (n.d.). *Hospodarska pravosubiektnist [Economic legal personality]*. <http://naukam.triada.in.ua/index.php/konferentsiji/45-p-yatnadtsyata-vseukrajinska-praktichno-piznavalna-internet-konferentsiya/279-gospodarska-pravosub-ektnist> [in Ukrainian].
16. Bezzubov, D. O. (2015). *Pravova bezpeka pidpriemstva v Ukraini (hospodarsko-pravovyi aspekt) [Legal security of the enterprise in Ukraine (economic and legal aspect)]*. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npau_2015_3_23 [in Ukrainian].
17. *Stan ta potreby biznesu v Ukraini: vidminnosti v otsinkakh mistsevoi vlady ta biznesu [Business Status and needs in Ukraine: Differences in local and business assessments]*. (2022, July 13). <https://decentralization.gov.ua/news/15213> [in Ukrainian].
18. Pro vvedennia voiennoho stanu v Ukraini: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 24.02.2022 No. 64/2022 [On the introduction of martial law in Ukraine: Presidential Decree dated February 24, 2022]. <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397> [in Ukrainian].
19. Pro prodovzhennia stroku dii voiennoho stanu v Ukraini: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 14.03.2022 No. 133/2022 [On the extension of martial law in Ukraine: Presidential Decree dated March 14, 2022]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/133/2022> [in Ukrainian].
20. Pro prodovzhennia stroku dii voiennoho stanu v Ukraini: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 18.04.2022 No. 259/2022 [On the extension of martial law in Ukraine: Presidential Decree dated April 18, 2022]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/259/2022> [in Ukrainian].
21. Pro prodovzhennia stroku dii voiennoho stanu v Ukraini: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 17.05.2022 No. 341/2022 [On the extension of martial law in Ukraine: Presidential Decree dated May 17, 2022]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/341/2022> [in Ukrainian].
22. Pro pravovyi rezhym voiennoho stanu: Zakon Ukrainy vid 12.05.2015 No. 389-VIII [About the legal regime of martial law: Law of Ukraine dated May 12, 2015]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19> [in Ukrainian].
23. *Zakony voiennoho chasu: yaki rishennia ukhvalyla Rada za chotyry misiatsi [The laws of wartime: What decisions the Council has made in four months]*. (2022, July 7). https://lb.ua/news/2022/07/05/522179_zakoni_voennogo_chasu_yaki_rishennya.html [in Ukrainian].
24. Pro zatverdzhennia planu nevidkladnykh zakhodiv z peremishchennia u razi potreby vyrobnychych potuzhnosti subiektiv hospodariuvannia z terytorii, de vedutsia boiovi dii ta/abo ye zahroza boiovykh dii, na bezpechnu terytoriiu: Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 25.03.2022 No. 246-r [On approval of the plan of urgent measures to move in the case of production capacity of economic entities from the territories where hostilities and/or there is a threat of hostilities, to a safe territory: Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated March 3, 2022]. <https://ecolog-ua.com/news/pro-zatverdzhennya-planu-nevidkladnyh-zahodiv-z-peremishchennya-u-razi-potreby-vyrobnychych> [in Ukrainian].
25. *Relokatsiia biznesu: u bezpechnykh rehionakh vidnovyly robotu ponad 460 pidpriemstv [Business Relocation: More than 460 enterprises have been resumed in safe regions]*.

- (2022, July 17). <https://mind.ua/news/20244483-relokaciya-biznesu-u-bezpechnih-regionah-vidnovili-robotu-ponad-460-pidpriemstv> [in Ukrainian].
26. Shmatkovska, T. (n.d.). *Relokeit pidpriemstv u systemi dopomohy biznesu v umovakh voiennoho stanu* [Relocate of enterprises in the business assistance system in the conditions of martial law]. <https://vnu.edu.ua/uk/news/relokeyt-pidpriemstv-u-systemi-dopomohy-biznesu-v-umovakh-voiennoho-stanu> [in Ukrainian].
27. Ministry of Economy of Ukraine. (2022, March 24). *Prohrama relokatsii pidpriemstv* [Enterprise relocation program]. <https://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=3e766cf9-f3ca-4121-8679-e4853640a99a&title=ProgramaRelokatsiiPidprimstv> [in Ukrainian].
28. Pro osoblyvosti roboty aktsionernoho tovarystva “Ukrposhta” v umovakh voiennoho stanu: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 17.03.2022 No. 305 [On the peculiarities of the work of the joint-stock company “Ukrposhta” in the conditions of martial law: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated March 17, 2022]. <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-osoblivosti-roboti-akcionernogo-tovaristva-ukrposhta-v-umovah-voennogo-stanu-305> [in Ukrainian].
29. *Pereprofiluвання та релокації підприємства на період воєнного стану: поради юриста* [Re-profiling and relocation of the enterprise for the martial law: Tips of lawyer]. (2022, April 22). https://biz.ligazakon.net/analytics/210399_pereprofilyuvannya-ta-relokatsiya-pdprimstva-na-perod-vonnogo-stanu-poradi-yurista [in Ukrainian].
30. Pro orhanizatsiiu trudovykh vidnosyn v umovakh voiennoho stanu: Zakon Ukrainy vid 15.03.2022 No. 2136-IX [On the organization of labor relations in the conditions of martial law. Law of Ukraine dated March 15, 2022]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-20> [in Ukrainian].
31. Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo vrehuliuвання trudovykh vidnosyn z nefiksovanym robochym chasom: Zakon Ukrainy vid 18.07.2022 No. 2421-IX [On amendments to some legislative acts of Ukraine on regulation of labor relations with unfixed working hours: Law of Ukraine dated July 18, 2022]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2421-IX> [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 22.07.2022

Стаття пройшла рецензування 15.08.2022

Стаття рекомендована до опублікування 29.08.2022

O. S. MARCHENKO

Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor of the Economic Theory Department, Yaroslav Mudryi National Law University, Ukraine, Kharkiv

ENTERPRISE’S INSTITUTIONAL SECURITY AND ITS ENSURING IN WARTIME CONDITIONS

Problem setting. Goals, tasks, and mechanisms of economic security of enterprises in general and each of its components, in particular institutional security, change significantly

during wartime. This is a factor in the actualization of research on the conceptual foundations of the enterprise's institutional security and measures for its provision.

Recent research and publication analysis. Firstly, the theoretical foundations and essential characteristics of the enterprise's institutional security, and secondly, its role in ensuring the security of the functioning and development of enterprises as integral economic systems from the destructive influence of threats and risks of radical changes in the institutional environment of business have not yet received systematic justification and disclosure.

Paper objective. The purpose of the article is to substantiate the content, main characteristics, and role of enterprise's institutional security in ensuring its economic security and to determine the main directions of institutional security of business in wartime conditions.

Paper main body. Achieving the goal of the research included the following stages: revealing the characteristics of the enterprise as an institutional form of entrepreneurship and an institutional unit of the national economy; definition of the concept of enterprise's institutional security, its main objects, and tasks; disclosure of the relationship between institutional and economic security of the enterprise; comparative analysis of institutional and legal security of the enterprise; justification of the purpose, main directions, and measures for ensuring the enterprise's institutional security in wartime conditions.

Enterprise as a separated economically, technically and technologically, legally independent subject of commercial economic activity is an economic institute, an institutional form of entrepreneurship, and an institutional unit of the national economy.

Enterprise's institutional security is its protection from threats of the institutional business environment, the destructive consequences of which are dysfunctions of an integrated economic system, its destruction, and liquidation as an institutional form of business.

Enterprise's institutional security is aimed at protecting its functioning and development as:

- economic institute and institutional unit of the national economy;
- an integrated economic system operating in the external environment, the elements of which can help/hinder its sustainable development, the achievement of business goals, and the realization of the interests of its stakeholders;
- a single property complex used for entrepreneurial activity;
- subject of commercial economic activity-legal entity.

Institutional security is closely related to its legal security, the purpose of which is to ensure the protection of the company's opportunities and abilities to be an effective participant in legal relations within the legal field defined by the norms of the current legislation. Enterprise's institutional security ensures the compliance of its economic activity with social norms recognized by society, including legal norms. In turn, legal security measures ensure the achievement of the goals of enterprise's institutional security.

In wartime conditions the economic activity of enterprises is characterized by the growth of risks and losses of extraordinary activity; by the implementation of the main activity in conditions of a significant increase in the threat of force majeure; by the implementation of operational activities in conditions of significant resource (material, non-material, financial, human) restrictions and losses; by the growth of risks of loss of production potential, personnel risks, risks of interruption of the production cycle; by the growth of financial and investment risks and losses, etc.

In the conditions of challenges, threats, and risks of conducting business during wartime, ensuring institutional security should be aimed at preserving the enterprise as an integral economic system, a business entity – a legal entity, and an institutional business unit.

Preservation of the enterprise as an institutional form of entrepreneurship is ensured by relocation (full or partial) of the business; its repurposing, namely changing the types of economic, in particular, operational activity; measures to preserve its personnel, aimed at the security of the intellectual and personnel potential of the business; measures of an interface, market, financial, investment security aimed at preserving existing and searching for new counterparties, restoring financial resources, cash flows, and others.

Conclusion of the research. Threats and risks associated with imperfection, inconsistency, frequent/radical changes in formal and informal social norms that form the institutional business environment have a destructive effect on the security of the economic system. The task of the enterprise's institutional security in terms of its economic security is to ensure its protection from the dangers inherent in the institutional environment of conducting business in the current and long-term periods.

Short abstract for an article

Abstract. The concept of enterprise's institutional security is defined and its relationship with legal security is disclosed. The place and role of institutional security in the system of economic security of the enterprise is substantiated. It is proved that in wartime conditions, the goal of enterprise's institutional security is its preservation as an integral economic system and institutional form of entrepreneurship.

Key words: the enterprise as an institutional unit of the national economy, institutional business environment, enterprise's institutional security, system of economic security of the enterprise, legal security, integral economic system, relocation of the enterprise, wartime.

Article details:

Received: 22 July 2022

Revised: 15 August 2022

Accepted: 29 August 2022

Рекомендоване цитування: Марченко О. С. Інституційна безпека підприємства та її забезпечення в умовах воєнного часу. *Економічна теорія та право*. 2022. №3 (50). С. 86–105. DOI: <https://doi.org/10.31359/2411-5584-2022-50-3-86>.

Suggested citation: Marchenko, O. S. (2022). Instytutsiina bezpeka pidpriemstva ta yii zabezpechennia v umovakh voiennoho chasu [Enterprise's institutional security and its ensuring in wartime conditions]. *Ekonomichna teoriia ta pravo – Economic Theory and Law*, 3(50), 86–105. <https://doi.org/10.31359/2411-5584-2022-50-3-86> [in Ukrainian].